

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvailkaa mahdolliset muutostarpeet.

Kyllä

Mahdolliset muutostarpeet.

-

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

En, tavoitteet eivät vastaa omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

Tavoite 1 on sellaisenaan hyvin muotoiltu. Muiden tavoitteiden teksteistä puuttuu kuitenkin ammattilaiskentän yhteisöjen näkökulma. Monet näistä tavoitteista on jo myös toteutunut jossain muodossa, vaikkakin nyt suunnitteilla oleva kentän perusrahoituksen leikkaaminen saattaakin tulevana vuosina viedä kentältä paljon juuri näihin tavoitteisiin liittyvää osaamista.

Tavoite 2:

Taiteen ja kulttuurin ammattilaiset ovat todellakin yhteiskuntamme uudistajia, mutta uudistustyö tapahtuu työryhmissä, yhteisöissä, kulttuurialan työpaikoilla. Kulttuuri on merkittävä elinkeino, ja kulttuurialasta on tullut arvostettua perusteollisuutta. Taide- ja kulttuurialan merkitystä ja arvoa mitataan kuitenkin muillakin vaikuttavuusmittareilla kuin taloudellisella hyödyllä ja tuottavuudella. Koko Suomi hyötyy monella tavalla taide- ja kulttuurialan vahvasta työnantajakentästä, jonka perusrahoituksesta valtio huolehtii.

Tavoite 3: Kulttuuri jokaisenoikeutena yhdistyy myös ammattimaiseen kulttuurin harjoittamiseen. Jokaisella pitäisi olla mahdollisuus kokea ammattimaista, monipuolista elävää esittävää taidetta ja harjoitella taiteen tekemistä korkeasti koulutettujen ammattilaisten ohjauksessa jo pienestä pitäen riippumatta kotipaikkakunnasta tai yhteiskunnallisesta asemasta. Vain ammattitaiteilijoiden saatavuuden varmistaminen ympäri Suomea takaa myös sen, että tämä on mahdollista. Tulevaisuudessakin on siis tärkeää strategisesti varmistaa että myös syrjäseuduilla on ammattimaisen taiteen harjoittamisen edellytykset: yhteisöjä ja taiteen ammattilaisia monenlaisiin rooleihin .

Kulttuurin tekijyydessä on avainasemassa perusteellisuuden jakautuminen monia muita teollisuudenaloja moninaisempiin yksikköihin: erityisesti esittävä taide tarvitsee yhteisöjä jotka ovat erilaisia ja käyvät keskenään keskustelua. Nykyisin nämä yhteisöt usein saavat valtiolta ns. harkinnanvaraista avustusta. Vahvistamalla näiden nk. vapaiden yhteisöjen perusrahoitusta vahvistetaan koko esittävän taiteen kentän ekosysteemiä. Kun alan resilienssi paranee, myös yhteisöjen riskinotto kyky kasvaa, mikä johtaa alan uudistumiseen ja uusiin innovaatioihin.

Vain tämänkaltainen rakenne mahdollistaa taiteen tuotekehittelyn, uudenlaisen taiteen syntymisen sekä taiteilijoiden mahdollisuudet työskennellä omien taiteellisten työtapojensa kehittämiseksi. Meillä on VOS-rahoituksen piirissä tuotantotaloja, joiden tehtävä on tuoda tämänkaltainen loppuun asti hiottu taidetuote yleisön saataville. Ilman pienempiä, kokeilevempia, moninaisia ammattiyhteisöjä meillä ei olisi tekijöitä ja kokijoita tuottaa ulkomaillakin mainetta niittäviä suomalaisia huipputeoksia. Taiteen tekemisen pienin osanen on kuitenkin taiteilijatyöryhmä, ja vapaalla kentällä nämä ryhmät kukoistavat ja löytävät tukirakenteensa.

Tavoite 4: Esittävien taiteiden kansainvälisyys on ollut harkinnanvaraisen rahoituksen piirissä olevien teatterin, tanssin, sirkuksen, nukketeatterin ja esitystaiteen yhteisöjen varassa. Vapaan kentän usein sanattomat esitysmuodot ovat luonnostaan kansainvälisempiä kuin kaupunginteatteriohjelmiston tekstiin perustuvat esitykset vaikka kentän näytelmäviennilläkin onkin kysyntänsä. Kerättyjen teatteritilastojenkin mukaan vapaan kentän toimijat ovat kansainvälisesti aktiivisia ja tekevät luontevasti yhteistyötä yli maan rajojen. Keskeistä tulevaisuuden kansainvälisen toiminnan vahvistamisen kannalta on, että varmistetaan riittävä perusrahoitus niille toimijoille, jotka jo ennestään tekevät kansainvälistä yhteistyötä ja liikkuvat notkeasti eri maiden yleisöjen saataville. Näin jo olemassaoleva osaaminen saadaan laajemminkin koko esittävän taiteen kentän kansainvälistymistyön hyväksi.

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Uudistumisen, kestävyuden ja kasvun mahdollistaminen [Kulttuurin tekijät avainasemassa, Kulttuurin kukoistava toimintaympäristö, Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi, Pitkäjännteistä ja monialaista kulttuuripolitiikkaa]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Esittävän taiteen vapaat yhteisöt ry on toinen esittävän taiteen kentän työnantajien edustajista Suomen teatteri ry:n kanssa. Edustamme VOS-järjestelmän ulkopuolisen kentän toimijoita, joiden näkemys on ensiarvoisen tärkeää ottaa mukaan selonteon toimeenpanossa..

Meiltä löytyy tulevan toimielimen työhön esittävän taiteen vapaan kentän avainhenkilöitä. Pystymme tuottamaan työkaluja tietopohjaisen päätöksenteon tueksi sekä auttamaan jalkauttamaan toimenpiteitä suomalaiselle esittävän taiteen kentälle. VOS-rahoituksen ulkopuolisen esittävän taiteen kentän näkemys on ensiarvoisen tärkeää ottaa mukaan kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanossa, sillä moniin tavoitteisiin liittyvä osaaminen löytyy juuri vapaalta kentältä. Olemme suomalaisen vapaan kentän paras mahdollinen edustus, ja juuri vapaalla kentällä tehdään Suomessa se kaikista kiinnostavin, kansainvälisestikin haluttu taide.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Selonteko näyttää päällisin puolin hyvältä. Nykyisellään on hyvät edellytykset edistää näitä tavoitteita, jos nykyinen valtakunnanpolitiikka ei romuta niitä jo ennakkoon rampauttamalla kentän perusrahoitusta.

On välttämätöntä ottaa toimenpidesuunnitelman valmisteluun mahdollisimman aikaisessa vaiheessa yhdistyksemme, Esittävän taiteen vapaat yhteisöt ry. Juuri nyt kun suunnitelmat eivät vielä ole konkretian tasolla, tarvitaan valmisteluryhmään paras mahdollinen tietotaito ja osaaminen esittävän taiteen vapaan kentän nykytilanteesta sekä mahdollisuuksista. Vapaan kentän ääni huomioimalla on mahdollistaa uudistaa koko esittävän taiteen kenttää ilman että vaarannetaan vapaan kentän tarjoamia esittävän taiteen ruohonjuuritason elinvoimatekijöitä.

Kulttuuripoliittisessa selonteossa tulisi tunnistaa moninaisten kulttuurielinkeinon harjoittajien erityispiirteet. Esimerkkinä selonteosta puuttuu kokonaan arvopohjaisten yhdistysten ja osuuskuntien merkitys yhteisötalouden rooli taiteen viemisessä yleisöille, osana taiteen perustutkimusta, tuotekehitystä ja vientiä. Selonteon tulee käsitellä erikseen eri kulttuurin osa-alueita: esimerkiksi ammattitaidetta ja saunakulttuuria koskevat aivan eri toimenpiteet.

Selonteon pitäisi keskittyä tulevaisuuden haasteisiin nykytilanteen toistamisen sijaan. Tässä muodossa selonteon kaikki tavoitteet voisi ratkaista turvaamalla esittävän taiteen vapaan kentän valtionrahoituksen. Tällöin kenttä toteuttaisi selonteon tavoitteet hyvinkin itsenäisesti. Juuri selonteon kuvaamaa pohjatyötä kentällä on tehty ja yhä tehdään, mutta alati tiukentuvassa taloustilanteessa, ei työhön ole pystytty ohjaamaan riittäviä resursseja. Luova ala on kuitenkin kasvuala, jolle suunnatut investoinnit kanavoituvat yhteiseksi hyväksi sekä taloudellisesti että

monella muulla tavalla. Vahvat Taiteen edistämiskeskuksen perustuet sekä strategisten hankkeiden tuet ovat avain tähän.

Toisaalta Taiteen edistämiskeskuksen rinnalle tarvittaisiin selvästi myös jonkinlainen Kulttuurin edistämiskeskus, joka keskittyy hyvinvointiin ja osallisuuteen sekä muuhun kuin ammattitaiteeseen.

Tällä hetkellä on riskinä, että konkretia ja oikeasti uudet avaukset jäävät puuttumaan eikä esimerkiksi esittävän taiteen kentän itseohjautuvuutta ja asiantuntijuutta saada hyödynnettyä. Kun valvovaa/toteuttavaa toimielintä ollaan muodostamassa, olisi tärkeää saada siihen tarpeeksi laaja esittävän taiteen ammattikentän edustus, erityisesti vapaan kentän yhteisöistä.

Liite 1 puhuu paljon sellaista viestiä, joka selonteosta puuttuu. Monet tiedontuoton ja ymmärtämättömyyden ongelmat ovat enemmän resurssoinnin ongelmia: yhteisöjen on tulostavoitteessaan (esitysten rakentaminen) priorisoitava niitä eikä perustutkimusta tai tiedontuotantoa: jos sen voisi resursoida, niin tietoa osattaisiin ja pystyttäisiin kyllä jo tuottamaan ja merkityksiä sanoittaa. Tähän työhön ei kuitenkaan ole valtio-rahanteiselle kentälle ohjattu rahoitusta: pitkälti vain tuotantotyö, esitysten tuottaminen ja erilaiset rahaa tai muuta lisäarvoat tuottavat "tuotteet" on nähty rahoittajien näkökulmasta arvokkaana. Jos tiedontuottoon voitaisiin ohjata vaikka vain 2 tuntia työaika viikkotasolla, se mahdollistaisi tällaisen tiedontuoton.

Ylipäätänsä selonteko vaatii asennemuutosta oikeastaan kaikilta muilta paitsi itse kulttuurialalta. Esittävän taiteen kentän näkemyksenä on, että kun taidetta luodaan ja ihmiset saavat kohtuullisen korvauksen työstään, kenttä kukoistaa. Konkreettinen lähtökohta tähän työhön olisi ensin turvata Taiteen edistämiskeskuksen rahoitus takaisin vuoden 2023 tasolle (mm. VOS-uudistuksen lisäraha säilyttää pysyvänä osana budjettia). Kulttuurin rahoitusosuutta valtion budjetin pitäisi myös tavoitteellisesti kasvattaa kunnes saavutetaan juhlapuheissa mainittu yksi prosentti (1%).

Karanto Anu
Teatterikeskus ry

Maijanen Juuso-Matias
Esittävän taiteen vapaat yhteisöt ry